सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन

कार्यक्रम अंदाजपत्रक

२०१३-२०१४

कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग

५

फलोत्पादन

शासकीय मुद्रणालय, कोल्हापूर

२०१३

कार्यक्रम अंदाजपत्रक

२०१३-२०१४

कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग

५

फलोत्पादन

कार्यक्रम अंदाजपत्रकाचा क्रमांक	कार्यक्रम अंदाजपत्रकाचे नाव
१	कृषि व पदुम विभाग (कृषि)
२	कृषि व पदुम विभाग (पशुसंवर्धन)
३	कृषि व पदुम विभाग (दुग्धव्यवसाय विकास)
४	कृषि व पदुम विभाग (मत्स्यव्यवसाय)
५	कृषि व पदुम विभाग (फलोत्पादन)
६	कृषि व पदुम विभाग (मृदसंधारण)

अनुक्रमणिका

		पृष्ठ क्र.
१.	समग्र कार्यक्रम	१
२.	भाजीपाला, रोपमळे, फळरोपमळे व स्थानिक उद्याने योजना	२
३.	पीक संरक्षण योजना	३
४.	रोजगार हमी योजनेशी निगडीत लागवडीद्वारे फलोत्पादन विकासाची योजना	६
५.	शासकीय रोपवाटिकेचे बळकटीकरण करणे	७
६.	नारळ विकास मंडळ कोचीन पुरस्कृत अल्प प्रक्षेत्रातील नारळाच्या उत्पादकतेत एकात्मिक शेती अंतर्गत वाढ घडवून आणणे	९
७.	केंद्र पुरस्कृत आयसोपाम योजने अंतर्गत तेलताड योजना	९
८.	राष्ट्रीय अन्न प्रक्रिया अभियानाची राज्यात अंमलबजावणी करणेबाबत	११
९.	राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियान २०१३-१४	१२
१०.	सन २००५-०६ पासून राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियानात समाविष्ट झालेल्या योजनांची नावे ...	२०
११.	वित्तीय तक्ते	२१

प्रस्तावना--

समग्र कार्यक्रम :—

या प्रकाशनात कृषि विभागामार्फत राबविल्या जाणाऱ्या फलोत्पादन विभागाचे कार्यक्रम अंदाजपत्रक प्रस्तुत करण्यात येत आहे. या अंदाजपत्रकात फलोत्पादन विभागामार्फत राबविण्यात आलेल्या व येत असलेल्या योजनांबाबतचा संक्षिप्त तपशील देण्यात आलेला आहे. तसेच सन २०११-१२ साठी प्रस्तावित तरतुदी व त्याचे स्पष्टीकरण देण्यांत आले आहे.

कृषि विभागामार्फत मुख्यतः कृषि, फलोत्पादन व जल संधारण या बाबतच्या योजना राबविल्या जातात. सन १९९८ पूर्वी तिन्ही कार्यक्रम वेगवेगळ्या विभागामार्फत राबविले जात होते. शेतकऱ्याना त्यांच्या शेतीविषयक गरजासाठी वेगवेगळ्या कार्यालयाकडे संपर्क साधावयास लागू नये व त्यामुळे होणारी गैरसोय व कालावधी टाळावा या उध्देशाने कृषि विभागाची २९ मे, १९९८ च्या शासन निर्णयाद्वारे पुनर्रचना करण्यात आली व तिन्ही विभागाची कार्यालये एकत्रित करण्यात आली. तसेच दि. २२/५/२००९ च्या शासन निर्णयान्वये कृषि विभागाशी सुधारित आकृतीबंध लागू झाला आहे.

महाराष्ट्र हे कृषि व औद्योगिक उत्पादनाद्वारे देशाच्या आर्थिक उत्पन्नात भरीव वाढ करणारे प्रगतशिल राज्य आहे. महाराष्ट्रातील भौगोलिक परिस्थिती, जमिनीची प्रत आणि हवामानातील विविधता यामुळे राज्यात पीक लागवडीस मोठा वाव आहे. तथापी सिंचन सुविधेवरील मर्यादा, (१७.५७ टक्के) दुष्काळ अवर्षण प्रवण क्षेत्र यासारख्या अनेक कारणामुळे पारंपरिक पिकपध्दती फार किफायतशीर राहीलेली नाही. या सर्व बाबींचा विचार करून राज्याने सन १९९०-९१ पासून रोजगार हमी योजनेशी निगडीत फलोत्पादन विकास कार्यक्रम राबविण्यास सुरुवात केली. महाराष्ट्रामध्ये नऊ कृषि हवामान विभाग आहेत. तसेच वेगवेगळी कृषि हवामानविषयक विविधता आहे. या विविधतेचा व कृषि हवामानाचा विचार करता महाराष्ट्रात विविध फळपिके येऊ शकतात. फलोत्पादनाच्या दृष्टीकोनातून महाराष्ट्र सहा विभागात विभागला जाऊ शकतो. त्यामध्ये कोकण विभाग हा महत्त्वाचा विभाग आहे. कोकण किनारपट्टीमध्ये आंबा, काजू, नारळ, सुपारी, मसाल्याची पिके चांगल्या रितीने येतात. हा विभाग फलोत्पादनासाठी अत्यंत उपयुक्त असल्यामुळे क्षेत्रवाढीवर तसेच इतर सुविधा निर्माण करण्यावर या विभागात भर देण्यात येत आहे. राज्यातील खानदेश हा भाग केळीसाठी प्रसिध्द आहे. या विभागातून देशातील विविध भागात मुख्यतः उत्तर भारतात केळीचा पुरवठा होतो. विदर्भात नागपूर, अमरावती भाग संत्र्यासाठी प्रसिध्द आहे. नागपूर संत्र्याने बाजारात सध्या स्वतःचे असे नाव निर्माण केले आहे. राज्यातील मध्य व दक्षिण पूर्व कोरडवाहू भाग डाळिंब व मोसंबीसाठी प्रसिध्द आहे. तसेच सांगली, पुणे, नाशिक, उस्मानाबाद, लातूर, सोलापूर या जिल्ह्यामध्ये मोठ्या प्रमाणावर द्राक्ष पिकविले जातात. द्राक्षामध्ये राज्याची देशांतर्गत बाजारपेठेत तसेच विदेशी बाजारपेठेत निर्यातीमध्ये चांगली वाढ आहे.

फळे, फुले, भाजीपाला पिके, मसाल्याची पिके, या उद्यान विद्या पिकाची उत्पादकता तसेच त्यापासून मिळणारा मोबदला अधिक असल्याने मागील दशकापासून या पिकाच्या लागवडीस विशेष प्रोत्साहन देण्यात येत आहे. यामुळे रोजगार निर्मिती या उत्पादनावर आधारित जोडधंदे यांना चालना मिळणार आहे. राज्यांतील उद्यान विद्या पिकाखालील क्षेत्रांचा अंदाज खालीलप्रमाणे आहे.

पीक	**लागवडीखालील क्षेत्र (लाख हेक्टर)**	**उत्पादनक्षम क्षेत्र (लाख हेक्टर)**	**उत्पादन (लाख मे.टन)**
फळे	१८.१४	९.९५	१२३.२७
भाजीपाला	५.४६	५.४६	८१.६६
मसाला	१.८०	१.८०	१५.३०
फुले	०.१८	०.१८	१.०२

राज्यात १८.१४ लाखाहून अधिक क्षेत्र रोजगार हमी योजनेशी निगडीत फळबाग लागवड कार्यक्रमा अंतर्गत विविध फळपिकांच्या लागवडीखाली आले आहे. फळाचे एकूण उत्पादन सुमारे १२३.२७ लाख मे. टन आहे. फळपिकाखालील क्षेत्रात भरीव वाढ झाल्याने राज्याला कृषि निर्यात प्रक्षेत्र (ॲग्रो एक्सपोर्ट झोन) मंजूर झालेले आहेत. यामध्ये आंबा, द्राक्ष, डाळिंब, केळी याचा समावेश आहे.

राज्यात सूक्ष्मसिंचन पध्दतीचा वापर मोठ्या प्रमाणावर होत असून सुमारे ९.१४ लाख हेक्टर क्षेत्र सूक्ष्मसिंचनाखाली आहे. हे देशातील सर्वात अधिक क्षेत्र असणारे महाराष्ट्र राज्य आहे. त्याचप्रमाणे हरितगृहातील शेतीमध्येही देशात राज्य आघाडीवर आहे.

राज्यातील उद्यान विद्या पिकाखालील वाढते उत्पादन आणि क्षेत्र विचारात घेऊन राज्याने कृषि उत्पादनावर आधारित प्रक्रिया उद्योग बाजार माहिती केंद्र या दृष्टीकोनातून योजना राबविण्यास प्रोत्साहन दिले आहे. यामध्ये प्रकल्प अहवाल बनविणे, बाजार माहिती केंद्र आंतर राष्ट्रीय प्रदर्शनात मालाचा नमुना पाठविणे यासारख्या अनेक योजनांचा समावेश आहे. याव्यतिरिक्त कुटीर उद्योगाच्या स्वरुपात काजू प्रक्रिया युनिट, हळद मसाला प्रक्रिया युनिट, औषधी/सुगंधी वनस्पतीपासून औषधी सुगंधी द्रव्य विलग करणे वगैरे घटकांचा योजने अंतर्गत समावेश आहे.

जागतिक व्यापार करारामुळे उपलब्ध होणाऱ्या निर्यातीच्या संधी तसेच आयातीचे आव्हाने या पार्श्वभुमीवर शेतकऱ्यांना अधिक सक्षम करण्याच्या दृष्टीने योजना प्रस्तावित करण्यात आलेल्या आहेत.

फलोत्पादन विभागामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या विविध राज्य व केंद्र पुरस्कृत योजनांची माहिती सन २००९-१० मधील तरतूद व झालेला खर्च २०१०-११ मधील तरतूद व अंदाजित खर्च आणि २०११-१२ मधील प्रस्तावित कार्यक्रम नमूद केलेला आहे. तसेच योजनेतील फलनिष्पत्ती बाबतही माहिती अंतर्भूत केलेली आहे

योजनचे नांव:- भाजीपाला रोपमळे, फळरोपमळे व स्थानिक उद्याने

१. योजनेची माहिती व उद्देश :—

राज्यातील एकूण १३४ शासकीय रोपवाटिकांसाठी ही योजना राबविणेत येत आहे.

सर्व फळरोपवाटिकांचे संचलनासाठी रोपवाटिकावर अधिकारी व कर्मचाऱ्यांची नेमणूक करण्यात आली आहे. या योजनेतून वेतन, मजुरी, परिरक्षण, कार्यालयीन खर्च, प्रवास खर्च इत्यादी बाबींसाठी तरतूद करण्यात येते. या योजने अंतर्गत पुढीलप्रमाणे एकूण १२०७ पदे मंजूर आहेत.

अ.क्र	पदनाम	वेतन श्रेणी	पदसंख्या
१	कृषि अधिकारी	९३००-३४८००	२०
२	कृषि पर्यवेक्षक	९३००-३४८००	११२
३	कृषि सहाय्यक	५२००-२०२००	१३२
४	लिपिक	५२००-२०२००	१३०
५	रोपमळा मदतनीस	५२००-२०२००	६२२
६	शिपाई	४४४०-७४४४	१३४
७	ग्रेड १ मजूर	४४४०-७४४४	४२
८	टिलर ऑपरेटर	४४४०-७४४४	१५
	एकूण पदे		१२०७

शासकीय रोपवाटिकासाठी या योजनेतून वेतन व मजुरी व शासकीय रोपवाटिकेचे बळकटीकरण करणे योजनेतून सामुग्री व विकास कामे करून घेण्यात येतात. त्यामुळे या दोन्हीही योजनेमुळे रोपवाटिकावर विविध फळे, फुले, भाजीपाला, औषधी व सुगंधी वनस्पती, मसाला पिके इत्यादींच्या कलमी रोपांचे उत्पादन घेण्यात येते.

२. योजनेची सन २०१३-१४ साठी निश्चित केलेले लक्ष व साध्य :—

शासकीय रोपवाटिकावर विविध फळझाडे व फुलपिकांचे ८६.०० लाख कलमे/रोपे उत्पादनाचे लक्ष निश्चित करण्यात आले असून उत्पादित होणारी कलमे / रोपे प्रामुख्याने रोजगार हमी योजनेशी निगडीत फळबाग लागवड योजनेत व रोख विक्रीसाठी वापरली जातात.

३. योजनेची सन २०११-१२ साठी केलेली आर्थिक तरतूद व झालेला खर्च व फलनिष्पती :—

सन २०११-१२ साठी या योजनेत मजुरीसाठी रुपये ३६९.३४६ लाख अनुदान उपलब्ध करून देण्यात आले होते. त्यापैकी वर्षअखेरीस मजुरीवर रुपये ३६८.५६६ लाख खर्च झालेला आहे. प्रत्यक्षात ६७ लाख कलमे /रोपांचे उत्पादन झाले. ही तयार झालेली कलमे / रोपे रोजगार हमी योजनेशी निगडीत फळबाग लागवड कार्यक्रमात वितरित व रोख विक्रीने शेतकऱ्यांना उपलब्ध करून देण्यात येत आहेत.

फळझाडांची कलमे / रोपे उत्पादनाबरोबरच फुलझाडांची व भाजीपाला पिकांची कलमे / रोपे उत्पादनाचे कार्यक्रमही शासकीय रोपवाटिकावर राबविणेत येत आहेत. कलमा / रोपांचे विक्रीपासून रोख रु. ७.०० कोटी रुपये उत्पन्न मिळाले व ५.५० कोटी येणे बाकी आहे. सन २०११-१२ ते २०१२-१३ या वर्षातील योजनेचा गोषवारा पुढीलप्रमाणे आहे.

अ.क्र.	वर्ष	अनुदान व खर्चाचा तपशील (रुपये लाखात)		मजुरी अनुदान	मजुरी खर्च			कलमे रोपे उत्पादन हजारात	कलमे रोपे विक्रीपासून जमा रक्कम हजारात
१)	२०११-२०१२	–	–	३६९.३४६	३८८.५६६	–	–	६७००	१२५०००
२)	२०१२-२०१३ अपेक्षित	–	–	४१३.८५	४१३.८५	-	-	८४००	१४००००
३)	२०१३-२०१४ (प्रस्तावित)	–	–	६००.००	६००.००	–	–	८६००	१६००००

योजनेचे नाव :– पीक संरक्षण योजना (जि. नि. वि. मं.)

१. उद्देश -

फळपिक व भाजीपाला पिकांवर कीड रोगाचा प्रादूर्भाव कमी / जास्त प्रमाणात आढळून येत असतो. जेणेकरुन उत्पादनात घट आढळून येते. सदरचे उत्पादनात घट होऊ नये आणि शेतकऱ्यांना फवारणी करणेसाठी काही मदत व्हावी यादृष्टीने फवारणी कार्यक्रम राबविणे आवश्यक आहे. यामुळे उत्पादनात निश्चित अशी वाढ होऊ शकेल. जिल्हा नियोजन व विकास मंडळ पुरस्कृत पीक संरक्षण योजनेंतर्गत शेतकऱ्यांना त्यांचे फळझाडे, भाजीपाला पिकावरील कीड / रोगाचे नियंत्रणासाठी कीटकनाशके, बुरशीनाशके फवारणीसाठी औषधाचे किमतीवर ५० टक्के अनुदान देण्यात येते.

या योजनेंतर्गत संत्रा पिकावरील काळी / पांढरी माशी (कोळशी) व फायटोप्थोरा रोग, आंबा पिकावरील तुडतुडे व भुरी, चिकूवरील बी-पोखरणारी अळी, काजूवरील टी मॉस्कुटो, नारळावरील इरिओफाइड माईटस, सुपारीवरील कोळे रोग, केळी पिकावरील करपा, बटाट्यावरील करपा रोग, मिरचीवरील चुरडा मुरडा, कांद्यावरील फुलकिडे व करपा आणि पानमळ्यावरील करपा या रोगाच्या नियंत्रणासाठी पीक संरक्षण औषधे पुरविण्याचे प्रस्तावित आहे. या व्यतिरिक्त इतर महत्त्वाची फळपिके, भाजीपाला, फुलपिके, औषधी वनस्पती या पिकांवर कीड / रोग आढळून आल्यास त्यावरही पीक संरक्षण कार्यक्रम राबविण्यात येणार आहे.

२. योजनेची सन २०११-१२ साठी केलेली आर्थिक तरतूद व झालेला खर्च व २०१२-१३ मधील लक्षांक आणि २०१३-२०१४ चा प्रस्तावित कार्यक्रम

(रु. लाखात)

अ.क्र.	पीक	सन २०११-१२ भौतिक (हेक्टर) लक्ष्य	सन २०११-१२ भौतिक (हेक्टर) साध्य	सन २०११-१२ आर्थिक (रु. लाखात) तरतूद	सन २०११-१२ आर्थिक (रु. लाखात) खर्च	सन २०१२-१३ मंजूर कार्यक्रम भौतिक लक्ष्य (हेक्टर)	सन २०१२-१३ मंजूर कार्यक्रम आर्थिक तरतूद (लाख)	सन २०१३-१४ प्रस्तावित कार्यक्रम भौतिक लक्ष (हेक्टर)	सन २०१३-१४ प्रस्तावित कार्यक्रम आर्थिक तरतूद (लाख)
	पीकसंरक्षण औषधे								
१	संत्रा	..	..	..	..	..	..	..	..
२	आंबा	..	..	..	..	..	..	..	..
३	नारळ	..	..	..	..	..	..	..	..
४	चिकू	..	..	..	..	..	..	..	..
५	डाळिंब								
६	काजू	३२४३६	२६५६३	१९७.७७	१८१.१३	२७९९५	२००.२३	२९०००	२१२.२०
७	बटाटा	..	..	..	..	..	..	..	..
८	मिरची	..	..	..	..	..	..	..	..
९	कांदा	..	..	..	..	.	..	..	..
१०.	सुपारी	..	..	..	..	.	..	..	..
	एकूण	३२४३६	२६५६३	१९७.७७	१८१.१३	२७९९५	२००.२३	२९०००	२१२.२०

३. योजनेची फलनिष्पती-

फळपिके व भाजीपाला पिकावरील फवारणी कार्यक्रमामुळे कीड रोगाचे नियंत्रण करणेसाठी मदत झालेली आहे.

योजनेचे नाव :- राज्य पुरस्कृत पीक संरक्षण योजना (राज्य) :

१. उद्देश -

सद्य:स्थितीत महाराष्ट्रातील प्रमुख फळझाडे, भाजीपाला पिके या पिकावरील कीड रोगाच्या नियंत्रणासाठी जिल्हा नियोजन व विकास मंडळाच्या मंजूर तरतुदीतून पीक संरक्षण फवारणी कार्यक्रम राबविण्यात येतो. सदरची तरतूद जिल्हा नियोजन व विकास मंडळामार्फत अल्प प्रमाणात मंजूर केली जाते. फळपिके, भाजीपाला, फुलपिके, औषधी वनस्पती या पिकावरील हवामानात बदलत्या स्वरुपामुळे वाढत्या कीडरोगाचा विचार करता सदरची तरतूद अपुरी पडते. त्याकरिता शासन स्तरावरून या योजअंतर्गत फलोत्पादन विभागासाठी सन २०१३-१४ मध्ये रु. ३५.०० लाख तरतूद प्रस्तावित केली आहे. फळपिके, भाजीपाला, फुलपिंके, औषधी वनस्पती या पिकावर कीडरोगाचा अचानक प्रादूर्भाव झाल्यास सदरची तरतूद ५० टक्के अनुदानावर औषधे पुरविणेसाठी खर्च करण्याचे प्रस्तावित आहे.

याव्यतिरिक्त डाळिंबावरील ऑईली स्पॉट या रोगाच्या नियंत्रणासाठी राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियानांतर्गत सुधारित आदर्श व्यवस्थापन पध्दतीचा कार्यक्रम राबविणेत येत आहे. या योजनेंतर्गत झालेल्या खर्चामध्ये केंद्र शासनाचा ५० टक्के व राज्य शासनाचा २५ टक्के हिस्सा असतो. राज्य शासनाच्या २५ टक्के हिश्यापोटी खर्च होणारे अनुदान या योजनेंतर्गत सद्य:स्थितीत खर्च करणेत येत आहे.

२. योजनेची सन २०११-१२ मध्ये केलेली आर्थिक तरतूद व झालेला खर्च व २०१२-१३ मधील लक्षांक आणि २०१३-२०१४ चा प्रस्तावित कार्यक्रम

अ.क्र.	पीक	सन २०११-१२				सन २०१२-१३ मंजूर कार्यक्रम		सन २०१३-२०१४ प्रस्तावित कार्यक्रम	
		भौतिक (हेक्टर)		आर्थिक (रु. लाखात)		भौतिक लक्ष्य (हेक्टर)	आर्थिक तरतूद	भौतिक लक्ष्य (हेक्टर)	आर्थिक तरतूद
		लक्ष्य	साध्य	तरतूद	खर्च	लक्ष्य	(रु. लाख)	लक्ष्य	(रु. लाख)
१	महत्त्वाची फलोत्पादन पिके	११४	११४	१०.००	१०.००	३५४	३१.४८	३५४	३५.००
२	डाळिंब	५२०३०.००	४६९४४.८३	५०००.००	१००२.५०	सदरची माहिती व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य फलोत्पादन आणि वनस्पती मंडळ, पुणे यांचेकडून घेण्यात यावी)			

३. योजनेची फलनिष्पती—

कीड व रोगाचे नियंत्रण करण्यासाठी मदत झालेली आहे.

योजनेचे नाव :- आदिवासी कुटुंबाच्या परसबागेत फळझाडे व भाजीपाला लागवड विकास योजना

१. उद्देश -

राज्यातील १२ जिल्ह्यामध्ये आदिवासी भाग असून या भागात कुपोषणाचे प्रमाण जास्त आहे. आदिवासी कुटुंबाच्या आहारात जीवनसत्त्व व इतर आवश्यक पोषक द्रव्ये उपलब्ध होण्याच्या दृष्टीने या भागासाठी पोष्टीक आहार योजना सुरू केली आहे. याकरिता परस बागेत उपयुक्त फळे व भाजीपाल्याचा समावेश करून आहार अन्नद्रव्याच्या दृष्टीने परिपूर्ण करणे शक्य आहे. त्यामुळे "अ", "क" या जीवनसत्त्वाची आणि लोह या खनिजाचा पुरवठा करणारी फळे व भाजीपाला पिकांची आदिवासीच्या परसबागेत लागवड करण्याची योजना सन १९९८-९९ पासून शासनाने अमरावती जिल्ह्यातील मंजूर केलेली आहे. त्याच धर्तीवर सन २००३-०४ पासून ठाणे, पुणे, नाशिक, धुळे, नंदुरबार, जळगांव, अहमदनगर, नांदेड, यवतमाळ, गडचिरोली, चंद्रपूर व अमरावती या १२ जिल्ह्यात योजना राबविण्यात येत आहे. या योजने अंतर्गत प्रति लाभार्थीस रु. २५०/- इतकी किमतीची निविष्ठा देण्यात येते. यामध्ये फळे व भाजीपाल्याची कलमे/रोपे, तसेच भाजीपाला बियाणे, आवश्यक अवजारे संच पुरविण्याचे प्रस्तावित आहे.

२. योजनेची सन २०११-१२ मध्ये केलेली आर्थिक तरतूद व झालेला खर्च व २०१२-१३ मधील लक्षांक आणि २०१३-२०१४ चा प्रस्तावित कार्यक्रम

अ.क्र.	पीक	सन २०११-१२				सन २०१२-१३ मंजूर कार्यक्रम		सन २०१३-२०१४ प्रस्तावित कार्यक्रम	
		भौतिक (हेक्टर)		आर्थिक (रु. लाखात)		भौतिक लक्ष्य (हेक्टर)	आर्थिक तरतूद	भौतिक लक्ष्य (हेक्टर)	आर्थिक तरतूद
		लक्ष्य	साध्य	तरतूद	खर्च	लक्ष्य	(रु. लाख)	लक्ष्य	(रु. लाख)
१	लाभार्थी	३७४०	३७४०	८.३९	८.३९	८०००	२०.००	१०,०००	२५.००

३. योजनेची फलनिष्पती—

सदर योजना आदिवासी क्षेत्रात राबविल्यामुळे कुपोषणाचा प्रश्न सुटण्यास मदत झालेली आहे.

योजनेचे नाव :- राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेंतर्गत फलोत्पादन पिकावरील कीड रोग सर्वेक्षण, सल्ला व व्यवस्थापन प्रकल्प

उद्देश -

सन २०११-१२ मध्ये राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेंतर्गत फलोत्पादन पिकावरील कीड रोग सर्वेक्षण, सल्ला व व्यवस्थापन प्रकल्प मंजूर करण्यात आलेला आहे. आंबा, डाळिंब आणि केळी फळपिकावरील कीड रोगांचे सर्वेक्षण करणे तसेच कीड व रोगावरील उपाययोजनेसाठी शेतकऱ्यांना सल्ला देणे हा या प्रकल्पाचा उद्देश आहे.

सदरचा प्रकल्प सन २०११-१२ पासून ठाणे, रायगड, रत्नागिरी, सिंधुदुर्ग, अहमदनगर, सोलापूर, सांगली, नाशिक, जळगाव या नऊ जिल्ह्यात राबविण्यात येत आहे. सदर प्रकल्पांतर्गत कीड सर्वेक्षक, पेस्ट मॉनिटर, संगणक प्रचालक यांची नियुक्ती, प्रशिक्षण कार्यक्रम, सर्वेक्षण किटचा पुरवठा, संगणक आज्ञावली तयार करणे, एसएमएस सर्व्हिस, प्रपत्रे छपाई व औषध पुरवठा असे महत्त्वाचे घटक आहेत. या योजनेंतर्गत शेतकऱ्यांना कीड रोगाचे सर्वेक्षण करून उपाययोजनेसाठी सल्ले देण्यात येत आहेत.

योजनेची सन २०११-१२ मध्ये केलेली आर्थिक तरतूद व झालेला खर्च व २०१२-१३ मधील लक्षांक आणि २०१३-१४ चा प्रस्तावित कार्यक्रम

अ.क्र.	पीक	सन २०११-१२				सन २०१२-१३ मंजूर कार्यक्रम		सन २०१३-२०१४ प्रस्तावित कार्यक्रम	
		भौतिक (हेक्टर)		आर्थिक (रु. लाखात)		भौतिक लक्ष्य (हेक्टर)	आर्थिक तरतूद	भौतिक लक्ष्य (हेक्टर)	आर्थिक तरतूद
		लक्ष्य	साध्य	तरतूद	खर्च	लक्ष्य	(रु. लाख)	लक्ष्य	(रु. लाख)
	पीक संरक्षण औषधे								
१	आंबा								
२	डाळिंब	२०३४६९	२०३४६९	१२०.००	१२०.००	२०३४६९	१६१.८५	२५००००	२००.००
३	केळी								
एकूण		**२०३४६९**	**२०३४६९**	**१२०.००**	**१२०.००**	**२०३४६९**	**१६१.८५**	**२५००००**	**२००.००**

योजनेची फलनिष्पत्ती : सदर प्रकल्पांतर्गत आंबा, डाळिंब व केळी या पिकांवरील कीड रोगाचे नियंत्रण करणेसाठी मदत होत आहे.

योजनेचे नाव :- राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेंतर्गत केळी पिकावरील सिगाटोका रोग नियंत्रण कार्यक्रम

उद्देश -

सन २०१२-१३ मध्ये राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेंतर्गत केळी पिकावरील सिगाटोका रोग नियंत्रण कार्यक्रम मंजूर करण्यात आलेला आहे. केळी फळपिकावरील सिगाटोका रोगाचे नियंत्रण होऊन केळी उत्पादनात वाढ करणे हा या कार्यक्रमाचा महत्त्वाचा उद्देश आहे.

सदरचा प्रकल्प सन २०१२-१३ पासून जळगाव, धुळे व नंदुरबार या तीन जिल्ह्यात एकूण ४६,५०१ हेक्टर क्षेत्रावर राबविण्यात येत आहे. सदर कार्यक्रमांतर्गत पीक संरक्षण पॅकेज व जनजागृती कार्यक्रम राबविण्यात येत आहे.

सदर कार्यक्रमांतर्गत क्षेत्र व्यवस्थापन, कंदावरील उपचार, फवारणी कार्यक्रम, फवारणी किंमत, मोहीम व्यवस्थापन व जनजागृती कार्यक्रम असे महत्त्वाचे घटक आहेत.

योजनेची सन २०११-१२ मध्ये केलेली आर्थिक तरतूद व झालेला खर्च व २०१२-१३ मधील लक्षांक आणि २०१३-१४ चा प्रस्तावित कार्यक्रम

(रु. लाखात)

अ.क्र.	पीक	सन २०११-१२				सन २०१२-१३ मंजूर कार्यक्रम		सन २०१३-२०१४ प्रस्तावित कार्यक्रम	
		भौतिक (हेक्टर)		आर्थिक (रु. लाखात)		भौतिक लक्ष्य (हेक्टर)	आर्थिक तरतूद (रु. लाख)	भौतिक लक्ष्य (हेक्टर)	आर्थिक तरतूद (रु. लाख)
		लक्ष्य	साध्य	तरतूद	खर्च				
१	केळी	योजना मंजूर नाही				४६५०१	८००-००	५००००	२५००.००

फलनिष्पत्ती : केळी पिकांवरील सिगाटोका रोगाचे नियंत्रण करणेसाठी मदत होत आहे.

योजनेचे नाव :- रोजगार हमी योजनेशी निगडीत लागवडीद्वारे फलोत्पादन विकासाची योजना

१. उद्देश —

- शेतकऱ्यांना त्यांच्या स्वतःचे शेतावर कायमस्वरुपी रोजगार मिळणे.
- उच्च मूल्यांकीत पीक रचना.
- शेतकऱ्यांचे उत्पादनात वाढ होऊन त्यांचे राहणीमान उंचावणे.
- जमिनीवर वनस्पतीजन्य आच्छादनाच्या अभावामुळे होणारी जमिनीची धूप कमी करणे.
- पर्यावरणाचा समतोल राखणे.
- मोठ्या प्रमाणात असलेली मशागत योग्य पडजमीन ही फळपिकांच्या लागवडीखाली आणणे.

सदरची योजना शासनाने शासन निर्णय कृषि, पशु संवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग क्रमांक-रोहयो-१०८९-२५१/प्र.क्र.५/ दि. २१/६/१९९० अन्वये १९९०-९१ साली प्रथमतः मंजूर केली. या कार्यकमांतर्गत आता २५ फळपिके ५ मसाला पिके, १८ औषधी वनस्पती लागवडीचा समावेश करण्यात आला आहे. हा कार्यक्रम महाराष्ट्रातील सर्व जिल्ह्यात राबविण्यात येतो. योजनेचा लाभ वैयक्तिक लाभधारक शेतकऱ्यास कमीतकमी ०.२० हेक्टरपासून जास्तीतजास्त ४ हेक्टरपर्यंत मर्यादेत घेता येईल. कोकण विभागासाठी ही मर्यादा किमान ०.१० हे. व कमाल १० हेक्टरपर्यंत राहील. विश्वस्त कायद्याखालील संस्था, सहकारी कायद्याखालील प्रमाणित झालेल्या मान्यताप्राप्त संस्था (सहकारी साखर कारखाने व सूतगिरण्या वगळून) या सर्व संस्थांना किमान ०.२० हेक्टर आणि कमाल ४ हेक्टर मर्यादेपर्यंत लागवड वर्षात लागवड करता येईल. लाभधारक शेतकऱ्यांनी शेतावर काम करून फळझाडे लागवड करावयाची आहेत. साहित्य/सामुग्री उदा. कलमे / रोपे, खते, औषधी इत्यादी उपलब्ध करून देण्याची व्यवस्था करण्यात येईल. अनुसूचित जाती/जमाती, नवबौध्द व भटक्या जमाती, विमुक्त जाती व अल्प व अत्यल्पभूधारक शेतकऱ्यांच्या शेतावर हा कार्यक्रम १०० टक्के अनुदानावर राबविला जाईल. इतर शेतकऱ्यांच्या बाबतीत हा कार्यक्रम राबवितांना मंजूर प्रमाणकाप्रमाणे मजुरीवर झालेला खर्च १०० टक्के देण्यात येईल. मात्र साहित्य सामुग्रीवरील एकूण खर्चावर ७५ टक्के अनुदान देण्यात येईल. दुसऱ्या व तिसऱ्या वर्षी अनुदान मिळण्यासाठी कोरडवाहू फळपिकासाठी ७५ टक्के, व बागायत फळपिकासाठी ९० टक्के फळझाडे जिवंत ठेवणे आवश्यक आहे. अनुदान वाटप एकूण अनुदानाच्या ५०:३०:२० टक्के या प्रमाणात तीन वर्षांत करण्यात येईल.

२. योजनेची सन २०१२-१३ साठी निश्चित केलेले लक्ष्य व साध्य —

सन २०१२-१३ मध्ये २०,००० हेक्टर क्षेत्रावर फळझाड लागवडीचे लक्ष्यांक निश्चित केले होते. त्यापैकी २०,७६६ हे. क्षेत्रावर लागवड करण्यात आली असून फळझाड लागवडीचा २१,०१४ लाभार्थींनी लाभ घेतला.

३. योजनेच्या सन २०१२-१३ साठी केलेली आर्थिक तरतूद, झालेला खर्च व फलनिष्पत्ती —(रू. लाख)

सन २०१२-१३ मध्ये मंजूर निधी-रू. २४७८.७२, प्रत्यक्ष खर्च-रू. १९०५, प्रत्यक्ष अनुदान वाटप रू. १९०५.

योजनेतील ठळक बाबी —

*	१९९० पर्यंतचे क्षेत्र (सन १९९०-९१ साली रोजगार हमी योजने अंतर्गत फळबाग लागवडीची सुरुवात)	२.४२ लाख हे.
*	सन २०११-१२ रोजगार हमी योजने अंतर्गत एकूण लागवड (सन १९९०-९१ ते २०१२-१३)	१५.९२ लाख हे.
*	फळझाड लागवडी खालील एकूण क्षेत्र (सन २०१२-१३ अखेर)	१८.३४ लाख हे.
*	योजनेत लाभ घेतलेले लाभार्थी संख्या (सन १९९०-९१ ते २०१२-१३)	२१.०९ लाख
*	योजनेत एकूण झालेला खर्च (सन १९९०-९१ ते २०११-१२)	१७१७ कोटी
*	सन २०१३-१४ चे प्रस्तावित लक्षांक	२०,००० हेक्टर
*	सन २०१२-१३ साठी लागणारा निधी	१३४.०० कोटी

योजनेचे नाव :—शासकीय रोपवाटिकेचे बळकटीकरण करणे

१. योजनेची माहिती व उद्देश :—

राज्यातील १३४ शासकीय फळरोपवाटिकावर ही योजना राबविणेत येते. सन २०००-०१ पर्यंत सदरची योजना १००% राज्य पुरस्कृत बागायती रोपमळ्याची स्थापना करणे या सदरासाठी राबविण्यात येत होती. सन २०००-०१ पासून सदरची योजना राज्य २५ टक्के व केंद्र ७५ टक्के हिस्सा या तत्त्वावर राबविणेत येत होती. तथापि सन २००५-०६ साठी २५% राज्यहिस्सा व ७५% राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियानातून अर्थसहाय्य देण्यात आले. सन २००६-०७ पासून पुन्हा सदरची योजना १००% राज्य पुरस्कृत झाली आहे. या योजनेचे उद्देश पुढीलप्रमाणे आहेत.

(अ) राज्यात उत्पादन होणाऱ्या विविध फलोत्पादन पिकांची जातीवंत कलमे/रोपे तयार करणे.

(ब) शासकीय रोपवाटिकेवर कलमे / रोपे उत्पादनासाठी आवश्यक क्षेत्रविकास, सिंचन, तांत्रिक, यांत्रिक सुविधांचा विकास करणे.

(क) शासकीय रोपवाटिकेवरील मनुष्य बळ विकास करणे.

या योजनेंतर्गत शासकीय रोपवाटिकेसाठी कलमे / रोपे उत्पादनासाठी आवश्यक सामुग्री व पायाभूत सुविधांची विविध विकास कामे यासाठी अनुदान उपलब्ध करून देणेत येते.

२. योजनेचे सन २०१३-१४ साठी निश्चित केलेले लक्ष्य :—

शासकीय रोपवाटिकेवर कलमे / रोपे उत्पादनासाठी सामुग्री, मजुरी व विकास कामे यासाठी निधीची आवश्यकता असते. मजुरी हा घटक भाजीपाला रोपमळे, फळरोपमळे व स्थानिक उद्याने या योजनेतून राबविणेत येतो. सामुग्री व विकास कामे यासाठी प्रस्तुतच्या योजनेतून अनुदान देण्यात येते. या दोन्हीही योजनांसाठी कलमे / रोपे उत्पादनाचे एकत्र लक्ष ठरविणेत येते. सन २०१३-२०१४ साठी ८६.०० लाख कलमे रोपे उत्पादनाचे लक्ष ठेवण्यात आले आहे.

३. योजनेची सन २०११-१२ साठी केलेली आर्थिक तरतूद व झालेला खर्च व फलनिष्पती :—

सन २०११-१२ साठी रुपये १३०० लाखाचे कार्यक्रमास राज्य शासनाची प्रशासकीय मान्यता होती. त्यापैकी वर्ष अखेरीस १०९६.३८ लाख खर्च झालेला आहे. शासकीय रोपवाटिकावर राबविणेत आलेल्या या योजनातून सन २०११-१२ मध्ये विविध फलोत्पादन पिकांच्या ६७ लाख फळपिकांचे कलमे, रोपांचे उत्पादन घेण्यात आले. सन २०१२-१३ साठी या योजनेंतर्गत १३००.०० लाख तरतूद करण्यात आली आहे. जिल्हा स्तरावर जिल्हा नियोजन मंडळाकडे ५५५.५० लाख तरतूद झाली आहे. सन २०११-१२ ते २०१३-२०१४ या वर्षातील योजनेचा गोषवारा पुढीलप्रमाणे आहे.

अ. क्र	वर्ष	अनुदान व खर्चाचा तपशील (रुपये हजारात)						कलमे रोपे उत्पादन
		राज्य हिस्सा		केंद्र हिस्सा		एकूण		
		अनुदान	खर्च	अनुदान	खर्च	अनुदान	खर्च	हजारात
१	२०११-२०१२	१,१०,५००	१,०९,६३८	–	–	१,१०,५००	१,०९,६३८	८२००
२	२०१२-२०१३ (अपेक्षित)	१,८०,४५०	१,८०,४५०	–	–	१,८०,४५०	१,८०,४५०	८४००
३	२०१३-२०१४ (प्रस्तावित)	१,८५,७००	१,८५,७००	–	–	१,८५,७००	१,८५,७००	८६००

योजनेचे नाव :–बागायती रोपमळयाची स्थापना-जनजाती क्षेत्र उपयोजना

१. योजनेची माहिती व उद्देश :–

राज्यात एकूण १३४ शासकीय फळरोपवाटिका कार्यान्वयीत आहेत. त्यापैकी या योजनेंतर्गत ठाणे, नाशिक, धुळे, नंदूरबार, अमरावती, चंद्रपूर व गडचिरोली या जिल्ह्याचा समावेश आहे. राज्यातील हवामान फळझाडे लागवड करण्यास अनुकुल आहे. फळांच्या उत्कृष्ट बागा स्थापन करण्यासाठी जातीवंत व गुणवान कलमा / रोपांचा पुरवठा आवश्यक असतो. त्या अनुषंगाने राज्यात जिल्हा व तालुका फळरोपवाटिकांची स्थापना करण्यात आली असून विविध जातीवंत मातृवृक्षांची लागवड करण्यात आली आहे. या मातृवृक्षापासून तयार केलेली कलमे/रोपे फलोत्पादन विकास कार्यक्रमाखाली विविध योजनेद्वारे गरजू शेतकऱ्यांना निर्धारीत दराप्रमाणे उपलब्ध करून देणे व फळविकास करणे अभिप्रेत आहे. त्यासाठी कलमे / रोपे उत्पादनासाठी आवश्यक साहित्य खरेदी करून देणे. व रोपवाटिकेवर सुविधा उपलब्ध करून देण्यात येत आहेत. त्याचप्रमाणे सुधारित मशागत पध्दतीचा अवलंब करून फळरोपवाटिकेतील उत्पादन वाढविणेसाठी सर्व फळरोपवाटिकांचा प्रात्यक्षिक केंद्र म्हणूनही उपयोग केला जात आहे. जनजाती क्षेत्रातील शेतकऱ्यांना फलोत्पादन विकास योजनेत समाविष्ट करून घेण्यासाठी आदिवासी क्षेत्रात फळरोवाटिका स्थापन केल्या असून त्या रोपवाटिकेवरील उत्पादित कलमे/ रोपे आदिवासी शेतकऱ्यांना पुरविण्यात येत आहे.

२. योजनेचा सन २०१३-१४ साठी निश्चित केलेले लक्ष :–

शासकीय रोपवाटिकेवर कलमे/रोपे उत्पादनासाठी आवश्यक साहित्य खरेदी करणे, रोपवाटिकेवर अस्तित्वात असलेल्या मातृवृक्षामध्ये नवीन व संकरित जातीच्या विविध फळझाडांच्या मातृवृक्षांची लागवड करणे, रोपवाटिकेचे क्षेत्र विकसित करणे, रोपवाटिकेवरील उपलब्ध सिंचन क्षमतेत वाढ करणे व कार्यक्षमता वाढविणे. फळरोपवाटिकेवर पॉवर स्प्रेअर, डस्टर, फॉगर्स, ट्रॅक्टर्स इत्यादी यांत्रीक सुविधात वाढ करणे, दुरुस्ती करणे व कार्यक्षमता वाढविणे, मनुष्य बळाचा विकास करणे, कलमे/रोपांच्या उत्पादनात गुणात्मक व संख्यात्मक वाढ करणे. इत्यादी घटक राबविणेसाठी सन २०१३-१४ या वर्षात राज्यातील ठाणे, नाशिक, धुळे, नंदूरबार, अमरावती, नागपूर, गोदिंया, गडचिरोली व चंद्रपूर या जिल्ह्यातील आदिवासी क्षेत्रातील शेतकऱ्यांना रोपवाटिकेवर उत्पादित अंदाजे १५.१५ लाख कलमे पुरविण्याचे प्रस्तावित आहे.

३. योजनेची सन २०११-१२ साठी केलेली आर्थिक तरतूद व झालेला खर्च व फलनिष्पती :–

सन २०११-१२ साठी रुपये १३५.३० लाखाचे कार्यक्रमास राज्य शासनाची प्रशासकीय मान्यता असून त्यापैकी वर्षा अखेरीस रु. १२८.३९ लाख खर्च झालेला आहे. शासकीय रोपवाटिकावर राबविण्यात आलेल्या या योजनातून सन २०११-१२ मध्ये विविध फलोत्पादन पिकांच्या २०.०० लाख फळपिकांचे कलमे/रोपांचे उत्पादन घेण्यात आले. सन २०१२-२०१३ साठी या योजनेंतर्गत योजनेमध्ये रु. ९३.०० लाख मंजूर असून सदरचा निधी पूर्ण खर्च होणे अपेक्षित आहे. सन २०११-१२ ते २०१३-२०१४ या वर्षातील योजनेचा गोषवारा पुढीलप्रमाणे :

(रुपये हजारात)

अ. क्र	वर्ष	राज्य हिस्सा		केंद्र हिस्सा		एकूण		कलमे/रोपे उत्पादन (हजारात)
		अनुदान	खर्च	अनुदान	खर्च	अनुदान	खर्च	
४	२०११-२०१२	१३५३०	१२८३९	–	–	१३५३०	१२८३९	२०००
५	२०१२-२०१३ (अपेक्षित)	९३००	९३००	–	–	९३००	९३००	२२०० (अपेक्षित)
६	२०१३-२०१४ (प्रस्तावित)	९३००	९३००	–	–	९३००	९३००	२२००

योजनेचे नाव :–नारळ विकास मंडळ कोची पुरस्कृत योजना :

१. प्रस्तावना–

राज्यात ७२० कि.मी. लांबीचा समुद्र किनारा लाभलेला असून कोकण किनारपट्टीत प्रामुख्याने नारळाची लागवड होते. कोकण विभागात २६,५२५ हेक्टर क्षेत्र नारळ लागवडीखाली असून त्यापासून १४९१ लाख नारळाचे उत्पादन मिळते. नारळाची उत्पादकता ८,३०९ नारळ / हेक्टर इतकी आहे.

उद्देश–

सदर योजनेंतर्गत नारळाचे अनुत्पादक व रोगग्रस्त झाडे काढून त्या जागी उंच व ठेंगू जातीची जातीवंत रोपे लागवड करणे तसेच सेंद्रिय व रासायनिक खते, पीक संरक्षणाचा अवलंब करून नारळ बागेची उत्पादन वाढविणे हा आहे. ठेंगू उंच तसेच सुधारित वाणांच्या दर्जेदार रोपांचे उत्पादन आणि लागवड करणे या उद्देशाने योजना राबविण्यात येते. सदरची योजना राबविणेसाठी नारळविकास मंडळ, कोची यांचेकडून निधी उपलब्ध होतो.

२. योजनेची सन २०११-१२ साठी केलेली आर्थिक तरतूद व झालेला खर्च व २०१२-१३ मधील लक्षांक व २०१३-२०१४ चा प्रस्तावित कार्यक्रम-

(रु. लाखात)

अ.क्र.	घटक	सन २०११-१२				सन २०१२-१३		सन २०१३-२०१४	
		भौतिक लक्ष्य	साध्य	आर्थिक तरतूद	खर्च	भौतिक लक्ष्य	आर्थिक तरतूद	भौतिक लक्ष्य	आर्थिक तरतूद
	एकात्मिक शेतीद्वारे नारळाच्या उत्पादकतेत वाढ घडवून आणणे.								
(अ)१	नारळ पिकाचे प्रात्यक्षिक आयोजित करणे (हेक्टर) नवीन प्रात्यक्षिक (रु. १७५००/हे.)	२००	२००	३५.००	३५.००	..	..	१०००	१७५.००
	देखभाल २ रे वर्ष (रु. १७५००/हे.)	९०	९०	१४.००	१४.००	२.००	३५.००	१००	२०.००
२	सेंद्रिय खताचे युनिट स्थापन करणे (रु. ०.२० लाख / युनिट)	..	..	..	..	..	..	..	..
	एकूण मंजूर कार्यक्रम (अ)	..	..	४९.००	४९.००	..	..	..	..
३	नारळाची विभागीय रोपवाटिका स्थापन करणे	..	..	..	..	..	१२.५०	..	..
(ब)	इरियोफाईड माईटस नियंत्रण प्रात्यक्षिक (हे.) नारळ विकास मंडळ	..	..	..	..	..	..	..	..
	महाराष्ट्र शासन (हिस्सा)				..	..	..	..	..
	एकूण	..	..	४९.००	४९.००	५०	४७.५०	..	१९५.००
							(केंद्र ४७.५०) (राज्य –)		(केंद्र १९५.००) (राज्य –)

योजनेचे नाव - केन्द्र पुरस्कृत राष्ट्रीय कृषि विकास आयसोपाम योजने अंतर्गत तेलताड लागवड

केंद्र शासनाकडून सन २०१२-१३ मध्ये राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेमधून तेलताड क्षेत्र विस्तार कार्यक्रम मंजूर आहे.

उद्देश : १) तेलताड क्षेत्र विस्तारास उत्तेजन देणे, २) खाद्यतेल उत्पादन वाढविणे, ३) पर्यायी पीक रचना पध्दती अवलंबणे, ४) कार्यक्रम अंमलबजावणीद्वारे रोजगार संधी निर्माण करणे

ब) केंद्र पुरस्कृत राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेतंर्गत तेलताड लागवड योजना

सन २०१२-१३ मध्ये राष्ट्रीय कृषि विकास योजने अंतर्गत कोल्हापूर १७५ हे. सांगली २५ हे. व सिंधुदूर्ग ५० हे. याप्रमाणे एकूण २५० हे. क्षेत्रावर राबविण्यात येत आहे. सदर योजने अंतर्गत खालील घटक व मापदंड मंजूर आहेत.

१) तेलताड लागवडीसाठी रोपे पुरविणे	रु. १०,०००/-हे.
२) मशागत/देखभाल खर्चास सहाय्य	रु. ६,०००/-हे.
३) ठिबक सिंचन सुविधा	रु. १२,४५०/-शेतकरी
४) डिझेल /विद्युत मोटार पंप संच सुविधा	रु. १०,०००/-हे.
५) तेलताड क्षेत्रात आंतरपीक निविष्ठा	रु. १०,०००/-हे.
६) एकात्मिक अन्नद्रव्य/कीडव्यवस्थापन/फर्टीगेशन/ पीक संरक्षण केमिकल रसायने व ट्रि-गार्ड	रु. ५,०००/-हे.
७) तेलताड क्षेत्रात व्हर्मी कंपोस्ट युनिट उभारणे	रु. १५,०००/-हे.
८) तेलताड लागवड क्षेत्रात बोअरवेल सुविधा	रु. ५०,०००/-हे.
९) शेतकरी प्रशिक्षण	रु. १५,०००/-प्रशिक्षण (५० शेतकरी)
१०) विस्तार अधिकारी प्रशिक्षण	रु. १६,०००/-प्रशिक्षण (४० अधिकारीकरिता)
११) शेतकरी अभ्यास दौरा	रु. ५०,०००/-दौरा
१२) विस्तार अधिकारी अभ्यास दौरा	रु. ५०,०००/-दौरा

वरीलप्रमाणे घटकनिहाय रु. १५१.०० लाख इतका निधी मंजूर असून केंद्र शासनाकडून रु. ७२.०० लाख प्राप्त झाले आहेत.

राष्ट्रीय अन्न प्रक्रीया अभियानाची राज्यात अंमलबजावणी करणेबाबत :

सन २०१३ पासून केंद्र पुरस्कृत राष्ट्रीय अन्न प्रक्रीया कार्यक्रमाची राज्यात अंमलबजावणी करण्यासाठी राज्यात जानेवारी, २०१३ पासून मान्यता दिलेली आहे. महाराष्ट्र कृषि उद्योग विकास महामंडळ सदर अभियान राज्यात कार्यान्वित करणार आहे. या अभियानाचा उद्देश केंद्रामार्फत कार्यरत असलेल्या अन्न प्रक्रीया योजनांचे विकेंद्रीकरण करणे असा आहे. या अभियानामुळे राज्यातील अन्न प्रक्रीया उद्योगाचे बळकटीकरण क्षमता वाढविण्यास मदत होणार आहे. त्याचा फायदा शेती मालाच्या मुल्य वर्धनामुळे शेतकऱ्यांना होणार आहे.

Implementation of National Mission on Food Processing in Maharashtra.

Centrally sponsored National Mission on Food Processisng scheme is being implemented in state. Maharashtra Agro Industry Development Corporation will act as mission Directorate for the state. Basic objective of this scheme is decentralization of Food Processing Scheme of central ministry. This mission will help to strengthen and augment food processing sector of state of Maharashtra. Valu Addition of agriculture goods will help the farmers of the state through this scheme.

राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियान सन २०१३-१४

केंद्र शासनाने राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियान सन २००५-२००६ पासून राबविण्यास सुरु केला आहे. या अभियानाचा मुख्य उद्देश फलोद्यान, पिकाची उत्पादकता सन २०१३-१४ पर्यंत दुप्पट करणे हा आहे. सलग लागवड पध्दतीने (क्लस्टर अॅप्रोच) फलोद्यान पिकाखाली क्षेत्र तसेच त्यांची उत्पादकता वाढविणे, उच्च तंत्रज्ञानावर आधारित फलोत्पादन आणि उच्च दर्जाचे बि-बियाणे, खते, औषधे यांच्या वापराद्वारे सुयोग्य तंत्रज्ञानांचा शेतकऱ्यांपर्यंत प्रसार करणे आणि काढणीत्तोर व्यवस्थापन, प्रक्रिया मूल्यवृध्दी आणि पणन सुविधा वाढविणे, शेतकऱ्यांना आपत्कालीन नियोजनासाठी मदत करणे आणि या सर्वांसाठी मनुष्यबळ विकास करणे हे या अभियानाचे धोरण आहे.

या अभियानामुळे महाराष्ट्रात लागवड साहित्य तयार करण्यासाठी सार्वजनिक आणि खाजगी क्षेत्रात रोपवाटिका स्थापण करणेसाठी तसेच भाजीपाला बिजोत्पादनासाठी अर्थसहाय्य उपलब्ध झालेले आहे. राज्यात रोहयोशी निगडीत फळबाग लागवड योजनांतर्गत विविध फळ पिकांच्या लागवडीसाठी अर्थसहाय्य देण्यात येते. मात्र अभियानामुळे प्रामुख्याने द्राक्ष व केळी या फळ पिकांसाठी तसेच फूल पिके, मसाला व सुगंधी वनस्पती यांच्या लागवडीसाठी देखील भरीव अर्थसहाय्य उपलब्ध होणार आहे. राज्यातील जुन्या फळ बागांची पुनरुज्जीवन / उत्पादकता वाढविणे अर्थसहाय्य उपलब्ध असल्याने राज्याच्या उत्पादकतेत निश्चितच वाढ होणार आहे. या अभियानामुळे सिंचन सुविधांचे स्त्रोत्र निर्माण करण्यासाठी १० हेक्टरकरिता १०० टक्के कमाल रुपये ५.५६ लाख असे भरीव अर्थसहाय्य प्रथमच उपलब्ध होत असल्याने फलोद्यान पिकांकरिता शाश्वत सिंचन सुविधेच्या उपलब्धतेद्वारे उत्पादन वाढीसाठी चालना मिळणार आहे. त्याचप्रमाणे संरक्षित वातावरणातील हरीत ग्रहातील शेतीची चालना मिळणार आहे. जी.आय.एस. सदूर व्यवस्थापन आणि आपत्ती व्यवस्थापन याद्वारे प्रिसीजन, फार्मिंग संकल्पना राज्यात राबविण्यात येणार आहे. पिकाच्या वाढीच्या अवस्थेत योग्य वेळी एकात्मिक कीड/सूक्ष्म अन्नद्रव्य व्यवस्थापनासाठी त्याचप्रमाणे मधुमक्षिका पालनाद्वारे परपरागीकरणासाठी देखील अर्थसहाय्य उपलब्ध होणार आहे. त्याचप्रमाणे अनुषंगीक तपासणीकरिता विविध प्रयोगशाळा, रोग अनुमान केंद्र, कृषि चिकित्सालय इ. करीता भरीव अर्थसहाय्य उपलब्ध होणार आहे. सेंद्रीय शेतीद्वारे उत्पादित मालाला अधिक भाव मिळत असल्याने अशा शेतीस चालना देण्यासाठी आणि प्रमाणिकरणासाठी अर्थसहाय्य उपलब्ध होणार आहे. राज्यात नवीन तंत्रज्ञानाचा प्रसार होण्यासाठी तंत्रज्ञान प्रात्यक्षिके/आद्यरेखीय प्रात्यक्षिके आयोजित करण्यात येणार आहेत. मनुष्यबळ विकास कार्यक्रमांतर्गत रोपवाटिका मदतनीस (माळी), पर्यवेक्षक आणि उद्योजक यांचेकरिता ६ ते १२ महिन्याच्या कालावधीतील प्रशिक्षण आयोजित करण्यात येणार आहे. याव्यतिरिक्त शेतकरी, अधिकारी-कर्मचारी यांचे मोठ्या प्रमाणावर प्रशिक्षण आयोजित करण्यात येणार आहे. निवडक शेतकऱ्यांच्या राज्यात / राज्याबाहेरील नामांकित संस्थामधील संशोधन कार्याच्या माहितीकरिता शैक्षणिक सहली आयोजित करण्यात येणार आहेत. उत्पादित मालाच्या काढणीत्तोर व्यवस्थापनासाठी प्रतवारी व हाताळणी केंद्र, पुर्वशितकरण केंद्र, शितगृह या सुविधासह या मालाच्या विक्रीसाठी ग्रामीण, शहरी, बाजारपेठांच्या उभारणीसाठी अर्थसहाय्य उपलब्ध होणार आहे. याव्यतिरिक्त अस्तित्वात असलेल्या योजनांतर्गत महत्त्वाचे घटक जसे स्वयंरोजगार, जागतिक मुक्त व्यापाराच्या अनुषंगाने सबळीकरण, फलोद्यानविषयक प्रदर्शने, आंतरराष्ट्रीय प्रदर्शनात सहभाग यासारख्या अनेक प्रोत्साहनात्मक कार्यक्रमांकरिता अर्थसहाय्य उपलब्ध होणार आहे. राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियानामध्ये जागतिक व्यापार संघटना, अन्न व कृषि संघटना (एफ.ए.ओ.) यासारख्या आंतरराष्ट्रीय सहकार्य करार करण्यासाठी देखील अभियान व्यवस्थापनामधून अर्थसहाय्य उपलब्ध होणार आहे. त्यामुळे खऱ्या अर्थाने फलोद्यान क्षेत्राच्या सर्वांगीन विकासासाठी अभियानामुळे चालना मिळणार आहे.

अशा अभियानाच्या अंमलबजावणीसाठी महाराष्ट्र शासनाने महाराष्ट्र राज्य फलोत्पादन आणि औषधी वनस्पती मंडळ स्थापन केलेले असून जिल्हास्तरावरील जिल्हाधिकारी यांचे अध्यक्षतेखाली जिल्हा अभियान समिती स्थापन केलेली आहे.

सन २००५-०६ मध्ये केंद्र शासनाने रु. १६०.७२ कोटी इतकी तरतूद मंजूर करण्यात आलेली होती सन २००६-०७ मध्ये पूर्वीच्या २३ जिल्ह्यामध्ये नव्याने सहा जिल्ह्यांचा समावेश करण्यात आलेला आहे. यामध्ये बुलढाणा जिल्हा तसेच डोंगराळ व आदिवासी भागातील धुळे, नंदूरबार, चंद्रपूर, गोंदिया व गडचिरोली या जिल्ह्यांचा समावेश करण्यात आलेला आहे. या २९ जिल्ह्यासाठी रु. २७१.६७ कोटी एवढी तरतूद केंद्र शासनाकडून २००६-०७ साठी मंजूर करण्यात आलेली आहे. केंद्र शासनाने सन २००७-०८ मध्ये जळगाव, हिंगोली, उस्मानाबाद व भंडारा जिल्ह्याचा समावेश करण्यास मंजुरी दिली आहे. एकूण ३३ जिल्ह्याचा राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियानमध्ये समावेश झाला आहे. २००८-०९ चा वार्षिक कृती आराखडा रु. ३७,११७.५० लाख केंद्र शासनाने मंजूर केला असून मार्च २००९ अखेर रु. १९,५४१.३३ लाख खर्च झाला आहे. सन २००९-१० चा वार्षिक कृती आराखडा रु. १६,३४९.२० लाखाचा मंजूर असून केंद्र शासनाने रु. ९१७३.२० लाख अनुदान मुक्त केले आहे. मार्च, २०१० अखेर रू. १४४६४.२० लाख खर्च झाला आहे.

सन २०१०-११ चा वार्षिक कृती आराखडा रु. १९.६६६.१० लाखाचा मंजूर असून, केंद्र शासनाने रु. १२,६१४.०० लाख अनुदान मुक्त केले आहे. सन २०११-१२ चा वार्षिक कृति आराखडा रु. ५५,०००.०० लाखाचा मंजूर असून. केंद्र शासनाने आतापर्यंत रु. ९,३७५.०० लाख अनुदान मुक्त केले आहे.

मार्च, २०१२ अखेर १४,८१८ लाख खर्च झाला आहे.

सन २०१२-१३ चा वार्षिक कृती आराखडा रु. १६,०००.०० लाखाचा मंजूर असून केंद्र शासनाने आतापर्यंत रु. ९५४३.०० लाख अनुदान मुक्त केले आहे.

राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियान

उदिष्टे :-

* वैविध्यपूर्ण कृषि हवामान विभागानुसार प्रादेशिक अनुकुलता व गरजा लक्षात घेवून त्या त्या प्रदेशातील फलोद्यान क्षेत्राचा संशोधन, तंत्रज्ञान प्रसार, काढणीत्तोर तंत्रज्ञान, प्रक्रिया, पणन सुविधा यांच्या माध्यामातून समूह पध्दतीने सर्वांगीण विकास करणे.
* शेतकऱ्याचे आर्थिक राहणीमान उंचावणे व आहारविषयक पोषणमुल्य वाढविणे.
* अस्तित्वात असलेल्या फलोत्पादनविषयक विविध योजनांमध्ये समन्वय साधून एकरुपता आणणे.
* पारंपारिक उत्पादन पध्दतीची आधुनिक शास्त्रीय ज्ञानाशी सांगड घालून तंत्रज्ञानाचा विकास व त्याचा प्रसार आणि प्रचार करणे.
* कुशल आणि अकुशल विशेषतः बेरोजगार तरुणांकरिता रोजगाराच्या संधी उपलब्ध करून देणे.
* सन २००५-२००६ ते २०१३-२०१४ या अभियानाच्या कालावधी अखेरपर्यंत फलोत्पादन क्षेत्राचे उत्पादन दुप्पट करणे.

फलोत्पादन आणि महाराष्ट्र

महाराष्ट्र राज्याने मागील दशकात फलोत्पादन क्षेत्रात लक्षणीय प्रगती केलेली आहे. रोहयोशी निगडीत फळझाड लागवड योजनेमुळे राज्यातील फळपिकांखालील क्षेत्र सुमारे १५.६० लाख हेक्टर इतके वाढलेले असून उत्पादनक्षम क्षेत्रापासून सुमारे १०४.७६ लाख मे. टन इतके उत्पादन आहे. राज्यात भाजीपाला लागवड सुमारे ५.९१ लाख हेक्टर, मसाला पिके १.६९ लाख हेक्टर, फुलपिके सुमारे ०.१९ लाख हेक्टर इतक्या क्षेत्रावर आहेत. महाराष्ट्र राज्य हे नियंत्रित वातावरणातील शेती, सुक्ष्म सिंचन पध्दतीचा वापर तसेच अनेक फळपिके आणि भाजीपाला पिकांच्या लागवडी, उत्पादन तसेच निर्यातीमध्ये देशातील आघाडीचे राज्य आहे. देशात फलोद्यान क्षेत्राच्या सर्वांगीण विकासासाठी भारत सरकारने राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियान जाहीर केलेले आहे. या अंतर्गत केंद्र शासनाने रु. १६ हजार कोटी इतकी तरतूद केलेली आहे.

राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियान धोरण

* उत्पादक ते अंतिम उपभोक्तापर्यंत फलोत्पादनाच्या विनियोगासाठी उत्पादक, काढणीत्तोर हाताळणी, प्रक्रिया व पणन व्यवस्था व उपभोक्ता यामध्ये योग्य साखळी निर्माण करुन उत्पादकांना अधिकाधिक मोबदला मिळेल असे पाहणे.
* उत्पादन, काढणीत्तोर हाताळणी, प्रक्रिया व पणन यामध्ये संशोधन आणि विकासाच्या माध्यमातून तंत्रज्ञान विकसित करुन त्याच्या वापरासाठी प्रोत्साहन देणे.
* खालील माध्यमातून फलोत्पादन क्षेत्र विस्तार व उत्पादकता वाढविण्यासाठी.

  अ) पारंपारिक पीक पध्दतीकडून उच्च मूल्यांकित फलोत्पादन पिकांचा उदा. फळपिके, द्राक्षबाग, फुलशेती, भाजीपाला पिके इत्यादिंच्या लागवडीस प्रोत्साहन देणे.

  ब) उच्च मूल्यांकित पिके घेण्यासाठी योग्य तंत्रज्ञानाचा शेतकऱ्यांमध्ये प्रचार करणे.
* पॅक हाऊस, राईपनिंग चेंबर, शीतगृह, नियंत्रित वातावरणातील साठवणूक गृह या सारख्या काढणीत्तोर सुविधा तसेच मूल्यवृध्दीसाठी प्रक्रिया सुविधा आणि पणन अशा प्रकारच्या सुविधा स्थापन करणेसाठी अर्थसहाय्य करणे.
* संशोधन आणि विकास, प्रक्रिया आणि पणन या क्षेत्रात कार्यरत असलेल्या खाजगी अथवा सार्वजनिक क्षेत्रातील संस्थामध्ये राष्ट्रीय-प्रादेशिक-राज्य तसेच स्थानिक स्तरावर समन्वय, एकात्मिकता आणि एकरुपता आणून तसेच भागीदारीस प्रोत्साहन देऊन विकास साधणे.
* शेतकऱ्याना योग्य मोबदला मिळण्याच्या दृष्टीकोनातून शक्य असेल तेथे राष्ट्रीय दुग्ध विकास मंडळाची (एन.डी.डी.बी.) संकल्पना राबविणे.
* सर्वस्तरावर क्षमता विकास व मनुष्यबळ विकासासाठी राबविण्यात येणाऱ्या कार्यक्रमाना प्रोत्साहन देणे.

राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियान (महाराष्ट्र राज्य) सन २०१३-२०१४ घटकनिहाय प्रस्तावित कार्यक्रम, अर्थसहाय्याची रक्कम व अर्थसहाय्याचे स्वरूप

अ.क्र.	बाब	अर्थसहाय्याची रक्कम	अर्थसहाय्याचे स्वरुप	भौतिक	आर्थिक (रुपये लाखात)
१	आदर्श रोपवाटिका स्थापन करणे				
	१) १ हेक्टर	रु. ६.२५ लाख	सार्वजनिक क्षेत्रासाठी १०० टक्के, खाजगी क्षेत्रासाठी ५० टक्के बँक कर्जाशी निगडीत	३०	३४३.८९
	२) २ हेक्टर	रु. १२.५० लाख			
	३) ३ हेक्टर	रु. १८.७५ लाख			
	४) ४ हेक्टर	रु. २५ लाख			
२	उतीसंवर्धन प्रयोगशाळांचे बळकटीकरण	रु. २५ लाख	सार्वजनिक क्षेत्रासाठी १०० टक्के, खाजगी क्षेत्रासाठी ५० टक्के बँक कर्जाशी निगडीत	२	१२.५०
३	नवीन उतीसंवर्धन प्रयोगशाळा स्थापन करणे	रु. १०० लाख	सार्वजनिक क्षेत्रासाठी १०० टक्के, खाजगी क्षेत्रासाठी ५० टक्के बँक कर्जाशी निगडीत	७	२८१.८९
४	भाजीपाला विकास कार्यक्रम-बियाणे	रु. ०.५० लाख प्रति हे.	सार्वजनिक क्षेत्रासाठी १०० टक्के	११९४	६६७.९७
५	प्रायोगिय प्रात्यक्षिकासाठी लागवड साहित्याची आयात करणे (राज्य शासन उत्पादक संघ)	रु. ०.५० लाख	सार्वजनिक/खाजगी	--	--
६	भाजीपाला बियाणे प्रक्रिया व वितरण पायाभूत सुविधा निर्मिती	रु. २०० लाख	सार्वजनिक क्षेत्रासाठी १०० टक्के, खाजगी क्षेत्रासाठी ५० टक्के बँक कर्जाशी निगडीत	१	५.०
७	नवीन बागांची स्थापना करणे				
	१) फळपिके	फळ पीकनिहाय प्रति हे. मापदंड वेगळे आहेत.	०.२० हे. ते. ४.०० हे पर्यंत समूह तत्त्वावर अनुदान देय राहील.	१८०१७	३४१४.४१
	२) सघन लागवड पध्दत आंबा/पेरु	-	अनुदान मर्यादा मापदंडाच्या ५० टक्के ते ७५ टक्के	४७१	७३.३३
८	अळिंबी उत्पादन				
	१) एकात्मिक अळिंबी उत्पादन, स्पॉन, कंपोस्ट उत्पादन व प्रशिक्षण	रु. ५० लाख	सार्वजनिक क्षेत्रासाठी १०० टक्के, खाजगी क्षेत्रासाठी ५० टक्के बँक कर्जाशी निगडीत	६	१२२.५०
९	पुष्पोत्पादन				
	*** कट फ्लॉवर्स**				
	१) अल्प भूधारक शेतकरी	रु. ७०००० प्रति हे.	एकुण खर्चाच्या ५० टक्के किंवा कमाल रु. ३५०००/- प्रति हे.	१५०	५२.५०
	२) इतर शेतकरी	रु. ७०००० प्रति हे.	एकुण खर्चाच्या ३३ टक्के किंवा कमाल रु. २३१००/- प्रति हे.	८५	१९.६४
	*** कंदवर्गीय फुले**				
	१) अल्प भूधारक शेतकरी	रु. ९०००० प्रति हे.	एकुण खर्चाच्या ५० टक्के किंवा कमाल रु. ४५०००/- प्रति हे.	२८०	१२६.०
	२) इतर शेतकरी	रु. ९०००० प्रति हे.	एकुण खर्चाच्या ३३ टक्के किंवा कमाल रु. २९७००/- प्रति हे.	१२०	३५.६४
	*** सुटी फुले**				
	१) अल्प भूधारक शेतकरी	रु. २४००० प्रति हे.	एकुण खर्चाच्या ५० टक्के किंवा कमाल रु. १२०००/- प्रति हे.	९००	१०८.०
	२) इतर शेतकरी	रु. २४००० प्रति हे.	एकुण खर्चाच्या ३३ टक्के किंवा कमाल रु. ७९२०/- प्रति हे.	२५०	१९.८०

राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियान (महाराष्ट्र राज्य) सन २०१३-२०१४ घटकनिहाय प्रस्तावित कार्यक्रम, अर्थसहाय्याची रक्कम व अर्थसहाय्याचे स्वरूप

अ.क्र.	बाब	अर्थसहाय्याची रक्कम	अर्थसहाय्याचे स्वरुप	भौतिक	आर्थिक (रुपये लाखात)
१०	**मसाला पिके लागवड**				
	१) बीयाणे व कंदाव्दारे लागवड	रु. २५००० प्रति हे.	एकूण खर्चाच्या ५० टक्के किंवा कमाल रु. १२५००/-जास्तीत जास्त लागवड मर्यादा	२६००	३२५.००
	२) बहुवर्षीय	रु. ४०००० प्रति हे.	एकूण खर्चाच्या ५० टक्के किंवा कमाल रु. २००००/-जास्तीत जास्त लागवड मर्यादा	२५	३.१२
	३) सुगंधी वनस्पती लागवड (जास्त उत्पादन खर्च येणाऱ्या)	रु. ७५००० प्रति हे.	एकूण खर्चाच्या ५० टक्के किंवा कमाल रु. ३७५००/- प्रति हे. जास्तीत जास्त लागवड मर्यादा	..	..
	४) इतर सुगंधी वनस्पती लागवड	रु. २५००० प्रति हे.	एकूण खर्चाच्या ५० टक्के किंवा कमाल रु. १२५००/-प्रति हे.	..	..
१२	जुन्या फळबागांचे पुनरुज्जीवन करुन उत्पादकतेत वाढ करणे (आंबा, काजू, चिकू, संत्रा, मोसंबी, लिंबू पेरु, आवळा)	रु. ३०००० प्रति हे.	खर्चाच्या ५० टक्के जास्तीत जास्त रु. १५०००/-प्रति हे.	४११५	४७७.००
	१) संत्रा पिकावरील डिंक्या रोग नियंत्रणासाठी पीक संरक्षण पॅकेज	रु. ११३०० प्रति हे.	खर्चाच्या ५० टक्के जास्तीत जास्त रु. १५००/-प्रति हे.	..	..
११	१) सामूहिक शेततळे	--	५०० ते १०००० घ. मी. मंजूर मापदंडाच्या १०० टक्के ०.६५ लाख ते ५.५६ लाख मर्यादेत अर्थसहाय्य	६३८	२२७७.५०
	२) MREGS Lining	--	५०० ते १०००० घ. मी. मंजुर मापदंडाच्या १०० टक्के फक्त अस्तरीकरणासाठी	१००	६२.०
१३	संरक्षित शेती				
	१) उच्च तंत्रज्ञानावर आधारित हरीतगृह	रु. १४६५ प्रति चौ.मी.	किमतीच्या ५० टक्के कमाल क्षेत्र १००० चौ.मी. प्रति लाभार्थी बँक कर्जाशी निगडीत	१०	७३.५०
	२) सर्वसाधारण हरीतगृह	रु. ७८२ प्रति चौ.मी.	किमतीच्या ५० टक्के कमाल क्षेत्र ४००० चौ.मी. प्रति लाभार्थी बँक कर्जाशी निगडीत	३१५	१४७२.६३
	३) पक्षिरोधक जाळी/गारपीठरोधक जाळी	रु. २० प्रति चौ.मी.	५० टक्के अनुदान ५००० चौ.मी. प्रति लाभार्थी मर्यादा बँक कर्जाशी निगडीत	५०	२५.००
	४) शेडनेट हाऊस				
	i. NHM-RT 1000	रु. ३८९ प्रति चौ.मी.	जास्तीत जास्त किमतीच्या ५० टक्के कमाल ४००० चौ.मी. प्रति लाभार्थी बँक कर्जाशी निगडीत	९५०	१४२५.००
	ii. NHM-FT 1000	रु. २६७ प्रति चौ.मी.	जास्तीत जास्त किमतीच्या ५० टक्के कमाल ४००० चौ.मी. प्रति लाभार्थी बँक कर्जाशी निगडीत		
	iii. NHM-FT 500	रु. ३५३ प्रति चौ.मी.	जास्तीत जास्त ५० टक्के अनुदान देय राहील कर्जाशी निगडीत		
	iv. NHM-FT 500	रु. ३१८ प्रति चौ.मी.	जास्तीत जास्त ५० टक्के अनुदान देय राहील कर्जाशी निगडीत		
	v. Local Model With tubler structure of MS Pipe	रु. १६० प्रति चौ.मी.	जास्तीत जास्त ५० टक्के अनुदान देय राहील कर्जाशी निगडीत		
	५) प्लास्टिक अच्छादन	रु. २०००० प्रति हे.	किमतीच्या ५० टक्के किंवा कमाल रु. १०००० प्रति हे. मर्यादा २ हे.	१५००	१५०.००

राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियान (महाराष्ट्र राज्य) सन २०१३-२०१४ घटकनिहाय प्रस्तावित कार्यक्रम, अर्थसहाय्याची रक्कम व अर्थसहाय्याचे स्वरूप

अ.क्र.	बाब	अर्थसहाय्याची रक्कम	अर्थसहाय्याचे स्वरुप	भौतिक	आर्थिक (रुपये लाखात)
	६) प्लास्टिक टनेल	रु. ३० प्रति हे.	किमतीच्या ५० टक्के किंवा कमाल रु. १५००० प्रति १००० चौ.मी.	..	..
	७) पॉली हाऊस शेडनेट हाऊस मधील उच्च दर्जाच्या भाजीपाला लागवड साहित्य	रु. ७८ प्रति चौ.मी.	५० टक्के अनुदान १००० चौ.मी. प्रति लाभार्थी मर्यादा	१३०	३३.८०
	८) पॉली हाऊस शेडनेट हाऊस फुलांचे लागवड साहित्य	जास्तीत जास्त रु. ३१०/- प्रति चौ.मी.	५० टक्के अनुदान १००० चौ.मी. प्रति लाभार्थी मर्यादा	९०	११२.५०
१४	एकात्मिक अन्न द्रव्य व्यवस्थापन एकात्मीक कीड व्यवस्थापन				
	१) फायटोसॅनिटरी सुविधा (सार्वजनिक क्षेत्र)	प्रकल्प आधारित	सार्वजनिक क्षेत्राकरिता खर्चाच्या १०० टक्के, जास्तीत जास्त रु. ५०० लाख प्रति युनिट बँक कर्जाशी निगडीत	--	--
	२) एकात्मिक कीड व्यवस्थापन/ एकात्मिक अन्न द्रव्य व्यवस्थापन	रु. २०००/-प्रति हे.	खर्चाच्या ५० टक्के कमाल रु. १००० प्रति हे. प्रति लाभार्थी ४ हे. पर्यंत अनुदान देय राहील बँक कर्जाशी निगडीत	६६००	६६.००
	३) रोग अनुमान केंद्र (सार्वजनिक क्षेत्र)	प्रकल्प आधारित	खर्चाच्या १०० टक्के किंवा अधिकाधिक ४.०० लाख प्रति केंद्र बँक कर्जाशी निगडीत	२	८.००
	४) जैविक औषधे निर्मिती प्रयोगशाळा	प्रकल्प आधारित	सार्वजनिक क्षेत्रासाठी १०० टक्के जास्तीत जास्त ८० लाख व खाजगी क्षेत्रासाठी ५० टक्के, जास्तीत जास्त ४० लाख अर्थसहाय्य बँक कर्जाशी निगडीत	२०	८००.५०
	५) पिक चिकित्सालयाची स्थापना	प्रकल्प आधारित	सार्वजनिक क्षेत्रासाठी १०० टक्के, २० लाख रु. मर्यादा खाजगी क्षेत्रासाठी ५० टक्के, १० लाख रु. मर्यादा बँक कर्जाशी निगडीत	११	१६०.००
	६) उती/पाने यामधील सूक्ष्म अन्नद्रव्य तपासणी प्रयोगशाळा	प्रकल्प आधारित	सार्वजनिक क्षेत्रासाठी १०० टक्के, २० लाख रु. मर्यादा खाजगी क्षेत्रासाठी ५० टक्के, १० लाख रु. मर्यादा बँक कर्जाशी निगडीत	१०	१३०.००
१५	सेंद्रिय शेती				
	१) सेंद्रिय शेती पध्दतीचा अवलंब	रु. २००००	खर्चाच्या ५० टक्के रु. १०००० प्रति हे. ३ वर्षासाठी	६००	२४.००
	२) सेंद्रिय शेती पध्दती प्रमाणीकरण	प्रकल्प आधारित	५० हे. प्रकल्पासाठी रु. ५.०० लाख ३ वर्षासाठी	२४०	७.२०
	३) गांडूळ कल्चर तथा खत उत्पादन केंद्राची स्थापना	६००००	खर्चाच्या ५० टक्के जास्तीत जास्त ३०००० रु. प्रति केंद्र	..	..
१६	आदर्श शेती पध्दती प्रमाणीकरण	रु. १०००० प्रति हे.	खर्चाच्या ५० टक्के जास्तीत जास्त ५००० प्रति हे. जास्तीत जास्त ४ हे. प्रति लाभार्थी मर्यादा	५६०	२८.००
१७	परपरागीकरणासाठी मधुमक्षिका पालन				
	अ) न्यूक्लिअस स्टॉकचे उत्पादन करणे	प्रकल्प आधारित	सार्वजनिक क्षेत्र खर्चाच्या १०० टक्के, जास्तीत जास्त १० लाख अर्थसहाय्य	१	१०
	ब) बी ब्रीडरकडून मधुमक्षिका व वसाहतीचे उत्पादन करणे	रु. ६.०० लाख	खर्चाच्या ५० टक्के कमाल रु. ३.०० लाख प्रति ब्रीडर अर्थसहाय्य बँक कर्जाशी निगडीत	२	६.००

राष्ट्रीय [illegible] (महाराष्ट्र राज्य) सन २०१६-२०१७ घटकनिहाय प्रस्तावित कार्यक्रम.

अर्थसहाय्याची रक्कम व अर्थसहाय्याचे स्वरूप

अ.क्र.	घटक	अर्थसहाय्याची रक्कम	अर्थसहाय्याचे स्वरूप	भौतिक	आर्थिक (रुपये लाखात)
	क) मधुमक्षिका वसाहत व मधुमक्षिका संच वाटप	रु. [illegible]	खर्चाच्या ५० टक्के जास्तीत जास्त रु. १५०० प्रति पेटी ५० पेट्या प्रति लाभार्थी	१२३२	[illegible]
	[illegible] मध काढणी यंत्र व साठवणूक [illegible]	रु. १४००० प्रति संच	खर्चाच्या ५० टक्के जास्तीत जास्त रु. [illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible] यांत्रिकीकरण				
	[illegible]	रु. [illegible] प्रति [illegible]	[illegible] टक्के जास्तीत जास्त [illegible] अनुदान प्रति संच	[illegible]	[illegible]
	२) २० अश्व शक्तीपर्यंत पॉवर ऑपरेटेड मशिन (रोटावेटरसह)	रु. १.२० लाख प्रति संच	* खर्चाच्या ५० टक्के * जास्तीत जास्त रु. ६००००/- अनुदान देय * कमीतकमी ३ ओजारे अॅक्सेसरीज घेणे बंधनकारक * घटक प्रकल्पाधारीत बँक कर्जाशी निगडीत (Project based credit linked bank ended subsidy)	२६०	[illegible]
	३) २० किंवा त्यापेक्षा [illegible] अश्वशक्तीचे पॉवर ऑपरेटेड मशिन पूरक ओजारे व उपकरणासहीत	रु. [illegible] लाख प्रति संच	५० टक्के जास्तीत जास्त रु. [illegible] लाख अनुदान देय राहील बँक कर्जाशी निगडीत		
	[illegible] सार्वजनिक क्षेत्राच्या [illegible] प्रात्यक्षिकासाठी नवीन [illegible] उपकरणे आयात करणेबाबत	रु. [illegible] लाख प्रति [illegible] - -	आधुनिक यंत्रे उपकरणे परदेशातून फलोत्पादन प्रात्यक्षिकासाठी आयात करण्याकरीता रु. ५०.०० लाख प्रति यंत्र खर्च मर्यादा १०० टक्के अनुदानावर घटक प्रकल्पाधरित		
१९	तंत्रज्ञान प्रात्यक्षिक				
	अ. सार्वजनिक क्षेत्रातील आदर्शवत प्रात्यक्षिके	रु. [illegible] लाख प्रति [illegible]	१०० टक्के अनुदान देय	[illegible]	१२२.[illegible]
	ब. शेतकऱ्यांच्या शेतावरील प्रात्यक्षिके	प्रकल्प आधारित	७५ टक्के [illegible] देय	[illegible]	[illegible]
२०	मनुष्यबळ विकास कार्यक्रम				
	१) शेतकरी शेती शाळा	रु. [illegible] प्रति संच	१०० टक्के अनुदान देय आहे (३० शेतकऱ्यांसाठी)	[illegible]	[illegible]
	२) [illegible] व पर्यवेक्षक प्रशिक्षण सार्वजनिक क्षेत्र	रु. २०.०० लाख प्रति प्रशिक्षण	प्रकल्प आधारित १०० टक्के (२५ प्रशिक्षणार्थी)	[illegible]	[illegible]
	३) माळी प्रशिक्षण सार्वजनिक क्षेत्र	रु. [illegible] लाख प्रति प्रशिक्षण	प्रकल्प आधारित १०० टक्के (२५ प्रशिक्षणार्थी -२ बॅचेस)		[illegible]

राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियान (महाराष्ट्र राज्य) सन २०१३-२०१४ घटकनिहाय प्रस्तावित कार्यक्रम, अर्थसहाय्याची रक्कम व अर्थसहाय्याचे स्वरूप

घटक	अर्थसहाय्याची रक्कम	अर्थसहाय्याचे स्वरुप	भौतिक	आर्थिक (रुपये लाखात)
शेतकरी प्रशिक्षण				
अ) जिल्हाअंतर्गत प्रशिक्षण	रु. ४०० प्रति दिवस प्रति शेतकरी	१०० टक्के अनुदान देय आहे.	७९००	३१.६०
ब) राज्यांतर्गत प्रशिक्षण	रु. ७५० प्रति दिवस प्रति शेतकरी	१०० टक्के अनुदान देय आहे. प्रशिक्षण दिवस कालावधी २ ते ५ दिवस मर्यादीत	४८००	४८.००
क) [illegible] प्रशिक्षण	रु. १००० प्रति दिवस प्रति शेतकरी	१०० टक्के अनुदान देय आहे. प्रशिक्षण दिवस कालावधी २ ते ५ दिवस मर्यादीत	२१५०	२३.५०
शेतकरी अभ्यास दौरे				
अ) जिल्ह्यांतर्गत भेटी	रु. २५० प्रति दिवस प्रति शेतकरी	१०० टक्के अनुदान देय आहे. प्रशिक्षण दिवस कालावधी १ ते २ दिवस मर्यादीत	७२००	२०.८०
ब) राज्यातंर्गत भेटी	रु. ३०० प्रति दिवस प्रति शेतकरी	१०० टक्के अनुदान देय आहे. प्रशिक्षण दिवस कालावधी २ ते ५ दिवस मर्यादीत	११५५०	३४.९५
क) राज्याबाहेरील भेटी	रु. ६०० प्रति दिवस प्रति शेतकरी	१०० टक्के अनुदान देय आहे. प्रशिक्षण दिवस कालावधी २ ते ५ दिवस मर्यादीत	५६००	३३.६०
ड) देशा बाहेर		प्रकल्प आधारित	..	..
अधिकारी कर्मचारी यांचे प्रशिक्षण व अभ्यास दौरे				
अ) राज्यांतर्गत प्रशिक्षण अभ्यास दौरा	रु. २०० प्रति प्रशिक्षणार्थी अधिक प्रवास व दैनंदीन भत्ता	प्रशिक्षणार्थीना देय होणारा व भत्ता त्यांचे संवर्गास अनुज्ञेय असल्याप्रमाणे देण्यात येईल.	४००२	८८.००
ब) राज्याबाहेरील प्रशिक्षण/अभ्यास दौरा	रु. ६५० प्रति प्रशिक्षणार्थी अधिक प्रवास व दैनंदीन भत्ता	प्रशिक्षणार्थीना देय होणारा व भत्ता त्यांचे संवर्गास अनुज्ञेय असल्याप्रमाणे देण्यात येईल.	१०२०	६.६३
क) देशा बाहेर		प्रकल्प आधारित	३०	९०.००
[illegible] व्यवस्थापन व पणन सुविधा				
[illegible]	रु. ३.०० लाख प्रति युनिट (६०० चौ. फुट बांधकाम व सुविधा	प्रकल्प खर्चाच्या ५० टक्के बँक कर्जाशी निगडीत	९८०	१२७५.३०
ब) पूर्व शितकरण गृह	(६ मे. टन क्षमतेसाठी रु. १५.०० लाख)	बँकेने दिलेल्या कर्जाच्या परताव्याच्या स्वरुपात किमतीच्या ४० टक्के सर्वसाधारण क्षेत्रासाठी व ५५ टक्के डोंगरी व अधिसूचित क्षेत्रासाठी बँक कर्जाशी निगडीत	४	२६.००
[illegible] पूर्व शितकरण गृह	(५ मे. टन क्षमतेसाठी रु. २४.०० लाख)	किमतीच्या ४० टक्के सर्वसाधारण क्षेत्रासाठी व ५५ टक्के डोंगरी व अधिसूचित क्षेत्रासाठी बँक कर्जाशी निगडीत	-	-
[illegible]	रु. ६००० प्रति मे. टन	जास्तीत जास्त ५,००० मे. टनासाठी किमतीच्या ४० टक्के सर्वसाधारण क्षेत्रासाठी व ५५ टक्के डोंगरी व अधिसूचित क्षेत्रासाठी बँक कर्जाशी निगडीत	३१	१७३८.३९
[illegible]	रु. ३२०००/-प्रति मे. टन	किमतीच्या ४० टक्के सर्वसाधारण क्षेत्रासाठी व ५५ टक्के डोंगरी व अधिसूचित क्षेत्रासाठी बँक कर्जाशी निगडीत	-	-
[illegible]	(६ मे. टन क्षमतेसाठी रु. २४.०० लाख)	किमतीच्या ४० टक्के सर्वसाधारण क्षेत्रासाठी व ५५ टक्के डोंगरी व अधिसूचित क्षेत्रासाठी बँक कर्जाशी निगडीत	६	२०.५०

राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियान (महाराष्ट्र राज्य) सन २०१३-२०१४ घटकनिहाय प्रस्तावित कार्यक्रम, अर्थसहाय्याची रक्कम व अर्थसहाय्याचे स्वरूप

अ.क्र.	बाब	अर्थसहाय्याची रक्कम	अर्थसहाय्याचे स्वरूप	[illegible]	[illegible]
	७) प्राथमिक/फिरते प्रक्रिया केंद्र	रु. २४.०० लाख प्रति युनिट	किमतीच्या ४० टक्के सर्वसाधारण क्षेत्रासाठी व ५५ टक्के डोंगरी व अधिसूचित क्षेत्रासाठी बँक कर्जाशी निगडीत	[illegible]	[illegible]
	८) रायपनिंग चेंबर	रु. १.१० लाख प्रति मे. टन	किमतीच्या ४० टक्के सर्वसाधारण क्षेत्रासाठी व ५५ टक्के डोंगरी व अधिसूचित क्षेत्रासाठी बँक कर्जाशी निगडीत	[illegible]	[illegible]
	९) शेतावरील कमी ऊर्जा वापरणारे थंड साठवणूक गृह	रु. ४.०० लाख	ग्राह्य खर्चाच्या ५० टक्के बँक कर्जाशी निगडीत		
	१०) कमी किमतीचे फळ-भाजीपाला साठवण केंद्र	रु. २.०० लाख	ग्राह्य खर्चाच्या ५० टक्के बँक कर्जाशी निगडीत		
	११) कमी खर्चाचे कांदा साठवणूक गृह/कांदा चाळ-२५ मे. टन	रु. ४०००/ प्रति मे. टन	ग्राह्य खर्चाच्या ५० टक्के बँक कर्जाशी निगडीत	[illegible]	[illegible]
	१२) पुसा शून्य उर्जा आधारित शितगृह-१०० किलो	रु. ४००० प्रति युनिट	ग्राह्य खर्चाच्या ५० टक्के बँक कर्जाशी निगडीत		
२२	फलोत्पादन पिकांसाठी पणन सुविधा स्थापन करणे				
	१) टर्मीनल मार्केट	रु. १५० कोटी	ग्राह्य खर्चाच्या २५ ते ४० टक्के बँक कर्जाशी निगडीत		
	२) होलसेल मार्केट	रु. १०० कोटी	सर्वसाधारण क्षेत्र २५ टक्के व डोंगराळ व अधिसूचित क्षेत्रासाठी ३३.३३ टक्के बँक कर्जाशी निगडीत	[illegible]	[illegible]
	३) अपनी मंडी	रु. २०.०० लाख	सर्वसाधारण क्षेत्र ४० टक्के व डोंगराळ व अधिसूचित क्षेत्रासाठी ५५ टक्के बँक कर्जाशी निगडीत	[illegible]	[illegible]
	४) वातावरण नियंत्रित रिटेल बाजार	रु. १० लाख	सर्वसाधारण क्षेत्र ४० टक्के व डोंगराळ व अधिसूचित क्षेत्रासाठी ५५ टक्के बँक कर्जाशी निगडीत		
	५) स्थिर मोबाईल वेंडिग गाडी संच			--	
	६) स्थायी/फिरते/विक्री केंद्र	रु. ३००००	ग्राह्य खर्चाच्या ५० टक्के		
	७) फलोत्पादीत मालाचे संकलन-प्रतवारी-पॅकिंग केंद्राची उभारणी	रु. १५.०० लाख	सर्वसाधारण क्षेत्र ४० टक्के व डोंगराळ व अधिसूचित क्षेत्रासाठी ५५ टक्के बँक कर्जाशी निगडीत	[illegible]	[illegible]
	८) गुणवत्ता नियंत्रण पृथःकरण प्रयोगशाळा	रु. २०० लाख	सर्वसाधारण क्षेत्र १०० टक्के व इतर लाभार्थी ५० टक्के बँक कर्जाशी निगडीत	--	
	९) पणनविषयक विस्तार कार्यक्रम व जागृतीकरणारी प्रोत्साहन	रु. ३.०० लाख	ग्राह्य खर्चाच्या १०० टक्के फक्त सार्वजनिक क्षेत्रासाठी	१	३.००
२३	अभियान व्यवस्थापन	--	--		३४५.००
	एकूण				२०,००

सन २००५-०६ पासून राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियानात समाविष्ट झालेल्या [illegible] नावे

अ) आदिवासी / डोंगरी भागात एकात्मिक फलोत्पादन योजना

ब) केंद्र पुरस्कृत प्रधान योजना

१) [illegible] प्रक्रिया केंद्र स्थापना करण्यासाठी अर्थ सहाय्य
२) [illegible]
३) [illegible] निर्मितीसाठी [illegible] सहाय्य
४) [illegible] सहकार्य योजना
५) [illegible] व्यापार संघटना करारांच्या अनुषंगाने उपयुक्त योजना
६) [illegible] सेंद्रीय शेतीसाठी प्रोत्साहन देणे
७) [illegible] आराखडा तयार [illegible] प्रोत्साहन [illegible]
८) [illegible] प्रोत्साहन योजना
९) [illegible] पद्धतीसाठी [illegible]
१०) [illegible] गुणवत्ता वाढविणे
११) [illegible]

[illegible] तसेच [illegible] सर्व समाविष्ट

इतर

१) केंद्र पुरस्कृत [illegible]
२) केंद्र पुरस्कृत [illegible]
३) केंद्र पुरस्कृत [illegible] योजना
४) केंद्र पुरस्कृत [illegible]
५) केंद्र पुरस्कृत [illegible]
६) केंद्र [illegible]
७) केंद्र [illegible] योजना

योजनांतर्गत योजना (राज्य) Plan Scheme (State)

वित्तीय आवश्यकता : Financial Requirement :

(रु. हजारात) (Rs. in thousands)

अ. क्र.	योजना	प्रत्यक्ष खर्च २०११-१२ Actuals 2011-2012	अर्थसंकल्पीय अंदाज २०१२-१३ Budget Estimate 2012-2013	सुधारित अंदाज २०१२-१३ Revised Estimate 2012-2013	अर्थसंकल्पीय अंदाज २०१३-१४ Budget Estimate 2013-2014	Scheme
1		3			5	
	मागणी क्रमांक डी-3 २४०१-पीक संवर्धन ११९-बागायती व भाजीपाला पिके					DEMAND No. D-3 *2401-Crop Husbandry* 119-Horticulture and Vegetable Crops
१	(०१) (३०) राज्य पुरस्कृत-पीक संरक्षण योजना (राज्य) (२४०१ ३२१५)	158023	[illegible]	28	1	1) (01) (30) Plant protection Scheme (2401 3215)
२	(०१) (३७) आदिवासी जिल्ह्यात परसबाग योजना (२४०१ ३६५४)	844	2000	1600	1000	2) (01) (37) Kitchen Garden in Tribal District (2401 3654)
३	राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेंतर्गत फलोत्पादन पिकांवरील कीड रोग सर्वेक्षण सल्ला व व्यवस्थापन प्रकल्प	12000	16185	11730	20000	3) Crop pest Surveillance Advisory management project for Horticulture Crops
४	राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेंतर्गत केळी पिकावरील सिगाटोका रोग नियंत्रण कार्यक्रम	योजना मंजूर नाही	[illegible]	80,00,00	2500000	4) Control of sigatoka disease of Banana under R. K. V. Y.
५	(०१) (३०) नारळ विकास मंडळ पुरस्कृत कार्यक्रम (नारळावरील इरिओफाईड माईड) रोगांचे नियंत्रण करणे (२४०१ ४४७२)	277	250	250	500	5) (01) (30) Coconut Development Board Sponsored Programme Control of Eriophyid mite on Coconut Crops (2401 4472)
६	(०३) (०३) बागायती रोपमळ्यांची स्थापना व बळकटीकरण (२४०१ १७४२)	109606	[illegible]	[illegible]	2	6) (03) (03) Establishment of Horticultural Nurseries (2401 1742)
७	केंद्र पुरस्कृत आयसोपाम योजना अंतर्गत तेलताड लागवड कार्यक्रम (नवीन) (राज्यहिस्सा २५%) (२४०१ [illegible])	[illegible]	[illegible]	400		7) Centrally sponsored Oilpalm plantation Programme under [illegible] Scheme (New) State share 25% (2401 [illegible])
८	(०३) (०८) विशेष घटक योजना तुषार ठिबक जलसिंचन उभारणीसाठी 33 टक्के अनुदान (२४०१ ३२७१)	2125	[illegible]	4000	[illegible]	8) (03)(08) Special Component plant Subsidy for installing sprinkler irrigation system (2401 3271)
९	(०३)(३४)-राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियान (२४०१ [illegible])	[illegible]	[illegible]	[illegible]	25,00,00	9) (03)(34) National Horticulture Mission (2401 [illegible])
१०	(०३) (०७) सूक्ष्म सिंचन योजनेसाठी [illegible] सहाय्य [illegible] सहाय्य			[illegible]	[illegible]	10) (03)(07) Scheme for micro irrigation (2401 [illegible]) [illegible] Subsidy
	[illegible] एकूण	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	

राजनतगत योजना (केंद्र) Plan Scheme (Central)

वित्तीय आवश्यकता : Financial Requirements :

फलोत्पादन Horticulture

(रुपये हजारात) (Rs. in Thousands)

अ. क्र.	तपशील	प्रत्यक्ष खर्च २०११-२०१२ Actuals, 2011-2012	अर्थसंकल्प २०१२-२०१३ Budget Estimates, 2012-2013	सुधारित अंदाज २०१२-२०१३ Revised Estimate, 2012-2013	अर्थसंकल्प २०१३-२०१४ Budget Estimates, 2013-2014	Details
	2	3	4	5	6	7
	मागणी क्रमांक डी-३					DEMAND No. D-3
	२४०१-पीक संवर्धन ११९-फळबागती व भाजीपाला पिके					2401-Crop Husbandary 119-Horticulture and Vegetable Crops.
१	(०१) (१८) नारळ विकास मंडळ पुरस्कृत कार्यक्रम (२४०१ २९३४)		[illegible]	4335	..	1) (01) (18) Coconut Development Board Sponsored Programme (2401 2934)
२	(०३) (२३) कीटकनाशक अंश तपासणी प्रयोगशाळेची स्थापना [illegible] (२४०१ ४१६९) [illegible]	[illegible]	[illegible]	25000	20000	2) (03) (23) Establishment of residue testing laboratory (2401-4169)
	एकूण	[illegible]	[illegible]	29335	20000	.. Total

योजनांतर्गत योजना डीपीडीसी [illegible]

(आदिवासी व आदिवासी क्षेत्राबाहेरील उप योजना)

वित्तीय आवश्यकता : Financial Requirements : फलोत्पादन Horticultural (रुपये हजारात) (Rs. in Thousands)

अ. क्र.	तपशील	प्रत्यक्ष खर्च २०११-२०१२ Actuals, 2011-2012	अर्थसंकल्प २०१२-२०१३ Budget Estimates, 2012-2013	सुधारित अंदाज २०१२-२०१३ Revised Estimate, 2012-2013	अर्थसंकल्प २०१३-२०१४ Budget Estimates, 2013-2014	Details
1	2	3	4	5	6	7
	२४०१ पीक संवर्धन [illegible] **जनजाती क्षेत्र उप योजना**					*2401 Crop Husbandry* **Tribal Area sub plan**
१	(०१) (०१) बागायती रोपमळ्यांची स्थापना (२४०१ १४१९) डीपीडीसी योजना २१-सामग्री व पुरवठा	12843	121986	17584	[illegible]	1) (01)(01)Establishment of Horticultural Nurseries (2401-1419) (District level scheme 21- Materials & Supplies
२	(०१) (०२) कृषि विकासविषयक विविध कार्यक्रम जिल्हास्तर योजना (२४०१ २१८४) ३१-सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर) ३६-सहाय्यक अनुदाने (वेतने)	389717	361379	289096	[illegible]	1) (01)(02)Various Agriculture Development programme (District level Scheme (2401-2184) 31- Grant in aid (Non-Salary) 36- Grant in aid (Salary)
	जनजाती क्षेत्र उप योजना					**Tribal Area sub plan**
३	(०२)(०१) बागायती व भाजीपाला पिके (२४०१ २२१९)	..	..	..	..	2) (02) (01) Horticultural and vegetable Crops Scheme (2401-2219)
४	(०२) (०२) शेतीकरिता मशागत सामग्रीचे वितरण/क्षेत्रीय सुधारित अवजारे व उपकरणे (२४०१ १९६५) जिल्हास्तर योजना) ३१- सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर) ३३- अर्थसहाय्य ३८- सहाय्यक अनुदान (वेतन)	106050	144276	115421	[illegible]	3) (02)(02) Distribution of inputs for Farms/Regional Imporved tools and Equipment (District Level Scheme) (2401-1965) 31-Grant in aid (Non Salary) 33- Subsidy 38- Grant in aid (salary)
	एकूण ..	508610	627626	422101	[illegible]	.. Total